

AKIL ÖĞRETMEK Mİ, ANLAMAYA ÇALIŞMAK MI?

13 Eylül 2023

Yıldırım Koç

Çok sevdiğim bir fıkra var. Şehirlerarası otobüste yaşlı bir adamla bir çocuk yan yana koltuklarda yolculuk yapıyor. Çocuk sürekli olarak erik yiyormuş. Yaşlı adam, çocuğa akıl öğretmiş. “Evladım,” demiş, “öyle çok erik yeme, mideni bozarsın.” Çocuk, “amca,” demiş, “biliyor musun, benim dedem 98 yaşına kadar yaşadı.” Yaşlı adam şaşırılmış. “Çok mu erik yedi?” diye sormuş. Çocuk, “yok,” demiş, “erikle ilgisi yok; başkasının işine karışmazdı. O sayede bu kadar uzun yaşadı.”

En kızdığım ve özellikle kaçındığım işlerden biri, başkalarının işine karışmak, başkasına akıl öğretmeye kalkmak, başkasına öğretmenlik ve hatta önderlik taslamak. Özellikle, “dışarıdan gazel okumak.” Birileri bana bunu yaptığında da, nezaketimi bozmamaya çalışıyorum, ama canım çok sıkılıyor.

Bazı kişiler bu konuda uzman.

Bu insanların küçümsenmeyecek bir bilgi birikimi var. Zekiler de. Kendilerini çok beğeniyorlar. İşin kötü tarafı, zeka ve bilgi birikim düzeyleri konusunda kendilerini çok önemserken, diğer insanları çok küçümsüyorlar; onları aptal ve cahil olarak görüyorlar. Bu nedenle de başkalarına akıl öğretmeyi kendilerine tartışılmaz bir hak olarak kabul ediyorlar. Kendilerini öyle beğeniyorlar ve başkalarını öyle küçümsüyorlar ki, gerçeklikten ve hayattan kopuyorlar. “Ben doğruyu söylüyorum; doğruyu yalnız ben söylüyorum; benden başka herkes yanlış; herkes benim önderliğimi kabul etsin,” diyorlar.

İşin kötü tarafı, bazı kişiler de buna inanıyor. Ne demişler: Şeyh uçmaz mürit uçurur. Müritler şeyhin uçtuğuna inandıkça, bazı şeyhlerin kendileri de uçtuklarına inanmaya başlıyor.

Halbuki akıl öğretmeye kalktıkları insanlar, görmüş geçirmiş, gerçekçi, “anasının gözü” tipler.

Nergis çiçeğinin boynu büküktür. Öyküsü de var: Yunan mitolojisindeki öyküye göre, günümüzün İzmir Karaburun (eski adıyla Boeotia) bölgesinde Narcissus adıyla çok ama çok yakışıklı bir genç varmış. Onu gören bütün genç kızlar kendisine aşık olurmuş; ancak Narcissus öylesine kendini beğenmiş biriymiş ki, kızların hiç birine yüz vermezmiş. Bir gün su içmek için dereye eğildiğinde, suda kendi yansımasını gördüğünde kendisine aşık olmuş ve kendisini öyle beğenmiş ki, gözlerini sudaki yansımasından ayıramamış ve orada ölmüş. Öldüğü yerde de, kendisini seyreder gibi boynu bükük nergis çiçeği oluşmuş.

Etrafınıza bakın. Günümüzde Narcissuslar olduğunu göreceksiniz.

Bu Narcissuslar gayet iyi niyetli olabilir. Baskı ve sömürüye karşı çıkıp, insanların rahat ve huzur içinde yaşayacakları bir dünya isteyebilirler. Ancak bu tavırları bu çabalara yarar sağlamaz; aksine zarar verir.

Bence doğru olan, kitlelerin ve günümüzde özellikle işçi sınıfının sorunlarını ve eğilimlerini anlamaya ve öğrenmeye çalışmak. Bu insanlara öğretmenlik ve önderlik taslamanın hiçbir işe yaramadığını geçmiş deneyimlerimizden biliyoruz. Kimse aptal ve cahil değil. İnsanları aptal ve cahil sanıp, onlara öğretmenlik ve önderlik taslayanlar ise Narcissus’un hatasına düşüyor. Narcissus’tan nergis çiçeği türemiştir. Bunlardan türeyecek çiçeğin nergis gibi güzel bir çiçek olmayacağı da kesin.